

“ ...

1. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 1. maddesiyle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümlelerin Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasa’nın 1. maddesiyle 298 sayılı Yasa’nın 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümle ile aynı binada oturan seçmenlerin, hane bütünlükleri korunarak aynı seçim bölgesindeki farklı sandıklarda oy kullanılabilmemesinin yolu açılmaktadır.

Anayasanın 67. maddesinin ikinci fıkrasında, seçimler ve halkoqlamasının serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılacağı belirtilmiştir. Demokratik anlamda meşruiyetin kaynağı olan seçimlerin her türlü şaibeden uzak bir şekilde denetime açık, saydamlığın sağlandığı bir ortamda, seçmenlerin oylarını sandıklara erişimde bir sıkıntı yaşamadan kullanmaları sağlanmalıdır.

Anayasa Mahkemesine göre seçimlerin demokrasideki önemi devletin oyların “serbestliği(ni) etkileyecek yanlış girişim ve eylemlere karşı önlem alınmasını zorunlu kılmıştır. Seçimlerin dürüstlük kurallarına uygun biçimde yapılması, Devletin başta gelen yükümlülüğüdür. Bu konuda gösterilecek özen rejimin sağlıklı yaşamı için temel koşuldur. Seçimler, demokratik düzenin başlıca kaynağı ve geçerlik göstergesidir ... Kaldı ki, 67. maddenin ikinci fıkrasındaki ilkeler de dürüstlük ilkesini özetlemekte, onunla birleşmekte, bütünleşmektedir.” (E.1987/6 K.1987/14, 22/5/1987).

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğünü sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

Seçimlerin dürüstlüğünü ve seçimlere güveni tesis etmenin yollarından biri bizzat seçmenlerin seçimlerle ilgili denetim olanaklarının artırılması ya da en azından kısıtlanmamasıdır. Aynı binada oturan ve hatta sokakta oturan seçmenler; birbirini tanımaları nedeniyle sandık seçmen listelerinin oluşturulmasında ve sandık seçmen listesindeki hata ve hileleri tespit etmede önemlidir. Seçmenlerin bu şekilde farklı sandık bölgelerine dağıtılması, seçmenler birbirilerini tanımadığından, örneğin o sandıktaki sahte seçmenleri tespit etme, vefat edenlerin halen kayıtlı olup olmadığını bilme veya eğer binada boş daire varsa o haneye yazılan seçmenler olup olmadığını ya da aynı haneye fazladan seçmen yazılıp yazılmadığını denetleme imkânı bulamayacaklardır. Oysa bu tür usulsüzlükleri tespit eden seçmenlerin itiraz etme yetkisi vardır.

298 sayılı Yasanın 4. Maddesinde “seçimlerde her muhtarlık bir seçim bölgesidir” 5. Maddesinde ise “Seçimlerde, her seçim bölgesi gerektiği kadar sandık bölgesine ayrılır.” hükmü yer alır. Buna göre her muhtarlık bölgesindeki kişiler farklı sandıklara dağıtılabilecektir. Ülkemizde nüfusu illerden ve ilçelerden daha büyük olan mahalleler olduğu devletin resmi verilerine, istatistiklerine bakıldığında çok rahat görülmektedir. Bu şekilde kalabalık bir mahallede seçmenlerin her türlü denetim olanağı elinden alınmaktadır. Ayrıca bu dağıtımın kriterinin ne olduğu da belli değildir. Hangi haneler, aynı binada oturanlardan farklı sandık bölgelerine yönlendirilecektir. Bu ayrımın nasıl yapılacağına ilişkin bir açıklık da yer

Esas Sayısı : 2018/69

Karar Sayısı : 2018/47

almamaktadır. Siyasi partilerin seçmen listeleri üzerinde seçim denetimi imkânı da bu şekilde ortadan kaldırılmaktadır.

Bu hükmün uygulanmasının sandığa ulaşımında meydana getireceği sıkıntılar da sandığa erişim açısından sıkıntılar oluşturacaktır. Bu maddeyle aynı zamanda 298 sayılı Yasanın 5. Maddesinin ikinci fıkrası ilga edilmiştir. Oysa bu fıkra sandık bölgelerinin oluşturulmasında uzaklık ve ulaşım güçlüklerinin dikkate alınması düzenliyordu. Nüfusu ve yüzölçümü çok geniş olan mahallelerde bu hususun göz ardı edilmesi elbette sandığa erişim sıkıntısına yol açacaktır.

Siyasi partilerin daha önceki dönemlerde seçimlerde kendilerine avantaj sağlamak için şehirleri büyükşehir, seçim bölgelerine giren ilçeleri, köyleri ve mahalleleri değiştirmiş olduğu unutulmamalıdır. Bu şekilde öncesinde ilçe, köy ve mahalle düzeyinde yapılan seçimi lehe çevirmeye yönelik değişiklikler aynı binalara kadar indirilmiştir.

Seçimlerde seçmenlerin denetim imkânlarını kısıtlayarak seçimlerin dürüstlüğü ve güvenilirliğini zedeleyen, siyasi iktidarın daha önce il, ilçe, belediye, mahalle düzeyinde kendisini avantajlı kılmak için yaptığı değişiklikleri aynı binada oturanlara kadar indirgeyen, seçmenlerin sandığa erişiminde sorunlara yol açacak, seçmen listelerindeki usulsüzlükler nedeniyle seçmen iradesinin fesada uğramasına zemin hazırlayan bu düzenlemenin Anayasa'nın 67. maddesinde yer alan serbest seçim ilkesine ve Anayasa'nın 79. maddesinde belirtilen seçimlerin dürüstlüğü ilkelerine uygun olduğundan söz edilemez.

Sonuç olarak Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine aykırı olan kuralın iptali gerekir.

2. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 2. maddesiyle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 14. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (16) numaralı bendin Anayasaya aykırılığı

7012 sayılı Yasanın 2. maddesiyle 298 sayılı Yasanın 14. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (16) numaralı bent ile Yüksek Seçim Kuruluna, seçim güvenliğinin gerektirmesi halinde, vali veya il seçim kurulu başkanının talebi üzerine, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgesine taşınabilmesine, sandık bölgelerini birleştirilebilmesine, seçim bölgelerinin birleştirilmesine ve seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine karar verme yetkisi tanınmıştır.

Seçimin serbestliği ve dürüstlüğü Anayasa'da seçimlere ilişkin olarak yer verilen temel ilkelerdir. "Seçimin serbestliği ilkesi, seçmenin oyunu her türlü etkiden uzak ve gizlilik içinde kullanmasının tam olarak güvence altına alınması halinde gerçekleşebilir ... Anayasa Mahkemesi'nin kimi kararlarında belirtildiği gibi serbest oy ilkesi seçmenin hiçbir yasa dışı el atmaya, baskıya ve etkiye kapılmadan oyunu kullanmasıdır. Serbest seçim, oyların bu ortamda kullanıldığı seçimdir. Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir. Oy hakkı Anayasa'da güvence altına alınmış temel bir haktır. Yasa koyucunun ödevi de yurt içinde ya da yurt dışında yaşayan bütün yurttaşların oy hakkından Anayasa'nın öngördüğü ilkelere uygun olarak yararlanmasını sağlamaktır. (E.2008/33 K.2008/113, 29.5.2008).

Mahkeme bir başka kararında da oy verme hakkına getirilen kısıtlamaların hakkın özüne zarar vermemesi gerektiğini ve demokratik toplumda gereklilik kriterine uygun olması

gerektiğini ifade etmiştir. “Oy vermeye güçlük çıkaran ve bu hakkı kullanmayı olanaksız kılan düzenlemeler seçimin özünü zedeler ... Seçme ve seçilme hakkı demokratik devlet yönetiminin "olmazsa olmaz" koşullarındandır. Bu nedenle seçim özgürlüğünün, Anayasanın ve ona uygun olarak çıkarılacak yasanın belirleyeceği zorunlu durumlar dışında kısıtlanmaması gerekir. Serbest seçim hakkı, her türlü siyasal, ekonomik etki ve baskıdan uzak olarak oy kullanılmasını kapsar. Serbest oy ilkesine göre yapılan seçimde, seçmen oyunu açık ya da kapalı hiçbir baskıya ve bir müdahaleye uğramadan kullanır” (E.1995/54 K.1995/59 18.11.1995) ve devletin bunu sağlayacak tedbirleri alması gerekir.

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğüne sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

Oysa 7102 sayılı Yasanın bu kuralı ile seçimin serbestliği ilkesi ciddi bir risk altına girmiştir. Öncelikle bu düzenlemeyle, bir ironi olarak “seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda” sandık birleştirme ve taşınma kararının alınabileceği belirtilmektedir. Ancak seçimin güvenilirliği ve dürüstlüğü için bu derece ciddi bir kararın hangi hallerde alınabileceği açık bir şekilde ortaya konulmuş olmalıdır. “Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi” gibi muğlâk ifadelerle idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanındığı görülmektedir. Oysa oy hakkının kullanılmasını ve serbestliğini, seçimin dürüstlüğüne doğrudan etkileyen böyle bir kararın hangi ilkeler çerçevesinde ve hangi usule göre alınabileceğinin açık bir şekilde düzenlenmesi gerekirdi. Mesela, özel güvenlik ilan edilen yerlerde buna imkân verileceği vb. hususların, yasa ile mutlaka belirtilmesi gerekirdi. İdarenin bireyin temel haklarına yönelik en büyük ihlal edici olduğu dikkate alındığında, temel haklara müdahale yetkisi tanıyan bir düzenlemenin çerçevesinin kesin, açık ifadelerle ortaya konulması temel hakların kanunla sınırlandırılması ilkesinin bir gereğidir. İdarenin keyfi uygulamalarına ve suiistimaline karşı seçmeni korumasız bırakan düzenlemeler bir hukuk devletinde kabul edilemez. Temel haklara müdahalenin ancak yasa ile yapılabileceğini ifade eden Anayasa hükmü ile Yasama yetkisinin devredilemeyeceğini düzenleyen Anayasanın 7. maddesi temel haklara sınırlama getiren düzenlemelerin müdahalenin temel ilkelerinin ve usulünün yasa tarafından düzenlenmiş olmasını gerektirir.

İkinci olarak, sandıkların taşınması büyük şehirlerde olabileceği gibi, özellikle mezra veya köy vb. yerlerde mesafe ve ulaşım zorluklarına yol açacaktır. Bilindiği üzere bu Yasanın 1. maddesiyle sandık bölgelerinin oluşturulmasında mesafe ve ulaşım zorluklarının hesaba katılmasını düzenleyen 298 sayılı Yasanın 5. maddesinin ikinci fıkrası ilga edilmiştir. Bu şekilde madde ile yapılacak düzenlemenin yolu açılmıştır. Sandığa erişimi güçleştirecek böyle bir müdahale vatandaşların oy kullanamaması ile sonuçlanabilecektir. Sandığa erişimi zorlaştıran böyle bir uygulama oy hakkını ihlal edecektir. Bu nedenle oy hakkını güvence altına alan Anayasanın 67. maddesine aykırıdır.

Üçüncü olarak bu düzenleme seçmen iradesini baskı altına almaktadır. Seçmenin oyunu güven içinde kullanmasını sağlamak seçimlerle ilgili temel ilkelerdendir. Seçmenin iradesini fesada uğratacak onu idarenin suiistimaline açık hale getirilecek düzenlemeler kabul edilemez. Ancak bazı köyler ve mahallelerde sandık kurulmaması, seçmenlerin sandığa gitmesini engelleyebilecek, özellikle kırsal alanda sandığa gidip gelmede zorluk çeken ya da baskıdan korkan seçmen sandıktan uzaklaşabilecektir. Bu şekilde seçmene etki ve baskı ihtimali ortaya çıkacaktır.

Dördüncü olarak, seçim ve sandık bölgelerinin taşınması, birleştirilmesi ve karma seçmen listelerinin oluşturulması, seçmenler ve siyasi partiler açısından denetimi zorlaştıracığından sandığı her türlü müdahaleye açık hale getirir. Sandıkların kaçırılması, içindeki oyların değiştirilmesi gibi olasılıkları artırarak seçimlerin güvenilirliğini ve dürüstlüğü zedeleyecektir.

Beşinci olarak, seçim bölgelerinin birleştirilmesi ve seçmen listelerinin karma yapılar düzenlenmesi, seçmenlerin bırakın aynı binada olmamalarını birbirinden tamamen uzakta farklı seçim bölgelerinde olmaları nedeniyle seçmen denetimini ortadan kaldıracak, seçmenlerin kaydında ve oy kullanmada hata ve hilelerin önüne geçilmesine engel olacaktır. 7102 sayılı Yasanın ilk maddesiyle ilgili ileri sürülen anayasaya aykırılık iddiaları bu açıdan da geçerlidir.

Son olarak, sandıkların taşınması ve birleştirilmesi talebinin doğrudan valiliklerce yapılması, siyasi iktidarın bu sürece müdahale ihtimalini artırmaktadır. İdareden bu konuda görüş alınması kabul edilebilir olmakla beraber talep yetkisinin siyasi iktidarın temsilcisi olarak hareket eden ilin sorumlusuna verilmesi ile valilerin siyasi iktidarın yönlendirmesi ile hareket etmesine imkân tanınmıştır. Böylece valilere seçim sürecine doğrudan müdahale yetkisi tanınmış, seçimlerin yargının denetim ve gözetimi altında yapılmasını düzenleyen Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrasına aykırılık oluşmuştur. Siyasi iktidarın talimatıyla hareket eden valiler aracılığıyla İdarenin seçimlere bu müdahalesi seçimlerin serbestliğine gölge düşürecek, seçmenin iradesinin serbestçe sandığa yansımaya engel olacaktır.

Yüksek Seçim Kurulu, sandıkların taşınması ve birleştirilmesi yönünde daha önce kendisine yapılan başvuruları reddederken bu uygulamanın Anayasanın 67. maddesine neden aykırılık içerdiği açık bir şekilde ifade etmiştir: “seçmen iradesinin özgürce oluşması, anayasal bir hak olan seçme hakkının engellenmemesi, kısıtlanmaması, seçmenin kendi sandık bölgesinde rahat ve basit şekilde oy kullanmasının sağlanması amacıyla güvenlik nedeniyle sandık yerlerinin seçim bölgesi dışına çıkartılarak değiştirilmesi, bir başka seçim bölgesine taşınması” Anayasa'nın 67. maddesine uygun görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle 298 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (16) numaralı bent Anayasa'nın 7., 13., 67. ve 79. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

3. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ve ikinci fıkrasının Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasa'nın 3. maddesiyle 298 sayılı Yasa'nın 22. maddesi değiştirilmiş ve sandık kurulu başkanının nasıl belirleneceği düzenlenmiştir. İlçe seçim kurulu başkanı ilçede görev yapan tüm kamu görevlileri arasından kura usulü ile ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanının iki katı kadar kamu görevlisi belirleyecektir. Böylece başkanların siyasi partilerin katılımıyla oluşan bir listeden, onların müdahil olduğu bir süreçle belirlenmesi usulü terk edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi serbest seçim hakkını “her türlü siyasal, ekonomik etki ve baskıdan uzak olarak oy kullanılmasını kapsar. Serbest oy ilkesine göre yapılan seçimde, seçmen oyunu açık ya da kapalı hiçbir baskıya ve bir müdahaleye uğramadan kullanır” şeklinde tanımlamıştır (E.1995/54 K.1995/59 18.11.1995). Bir başka kararında ise “Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni

dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir ... Seçimin serbestliği ilkesi, seçmenin oyunu her türlü etkiden uzak ve gizlilik içinde kullanmasının tam olarak güvence altına alınması halinde gerçekleşebilir” demektedir (E.2008/33 K.2008/113, 29.5.2008). Ayrıca Mahkemeye göre “serbest oy ilkesi, seçmenin hiçbir yasa dışı elatmaya, baskıya, tek yanlı etkiye kapılmadan oyunu kullanmasıdır. Serbest seçim, oyların bu ortamda kullanıldığı seçimdir. Baskının eylemli olması gerekmez. Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumsuz tek yanlı etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir” (E.1987/6 K.1987/14, 22.5.1987).

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğünü sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

Yukarıdaki ilkeler çerçevesinde ele alındığında sandık kurulu başkanının kamu görevlileri arasından seçilmesi aşağıdaki nedenlerle seçimlerin serbestliği ilkesine aykırıdır.

Başkanın kamu görevlileri arasından seçilmesi, kamu görevlilerinin siyasallaştığı, iktidar partisinin görevlileri haline geldiği, özellikle OHAL sürecinde yaşanan toplu ihraçlar ve kamu görevlilerinin memurluk güvencesinin her an hiçbir itiraz imkânı olmaksızın ortadan kaldırılabilirdiği bir ortamda seçim güvenliği ve seçimlerin serbestliği üzerinde büyük bir baskı oluşturacaktır. Sandık kurulu başkanının yetki ve görevleri dikkate alındığında, örneğin “sandık çevresinde düzenin sağlanması” (md. 82) görevi, seçimlerin serbestliği ve adilliği üzerinde etkisi büyüktür. Bu hüküm ile seçime gölge düşürecek, seçimin serbestliği, dürüstlüğü ve adilliğine dair var olan endişeleri daha da artıracaktır.

Bu değişiklik 7102 sayılı Yasanın diğer maddeleri ile birlikte değerlendirildiğinde, seçmen listelerinin karma hale getirilmesi, sandık bölgesinin birleştirilmesi, sandıkların taşınması, kolluk kuvvetlerinin sandık çevresine müdahalesinin kolaylaştırılması vb. sandık başkanının kamu görevlilerinden olması –güvencelerinin ortadan kalktığı ve kamuda partizanlığın yaygınlaştığı bir dönemde- seçimlerin serbestliğini ve seçimlere dair birçok ilkeyi göz ardı edilmesi sonucunu doğuracaktır. En hafifinden oyların sayımında muhalefete ait oyların geçersiz sayılabilmesi, ittifak partileri oylarında kuralların daha esnek uygulanması nedeniyle seçmen iradesi bozulma riski vardır. Bu değişiklik ile siyasi partilerin seçimler üzerindeki denetim yetkisi de ciddi derecede azalmıştır.

Seçimlerin temel ilkelerini tehdit eden bu nedenle seçimlerin serbestliği, dürüstlüğü ve güvenilirliği üzerinde ciddi şüphe ve risklerin ortaya çıkmasına neden olacak bu düzenleme Anayasa’nın 67. ve 79. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

4. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 4. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 23. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “ihtiyaç duyulan sandık kurulu üye sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit eder ve bu kişilerden mani hali bulunmayanları sandık kurulu asıl ve yedek üyesi olarak belirler” kısmının Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasa’nın 4. maddesiyle 298 sayılı Yasa’nın sandık kurulu üyeliklerini düzenleyen 23. maddesine altıncı fıkra ilave edilmiştir. Bu fıkra sandık kurulunun bir asıl ve

bir yedek üyesinin ilçedeki kamu görevlileri arasından ad çekme usulüyle belirleneceği kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararlarında serbest seçme hakkı “her türlü siyasal, ekonomik etki ve baskıdan uzak olarak oy kullanılmasını kapsar. Serbest oy ilkesine göre yapılan seçimde, seçmen oyunu açık ya da kapalı hiçbir baskıya ve bir müdahaleye uğramadan kullanır.” şeklinde tanımlanmıştır (E.1995/54 K.1995/59 18.11.1995). Bir başka kararında ise “Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir ... Seçimin serbestliği ilkesi, seçmenin oyunu her türlü etkiden uzak ve gizlilik içinde kullanmasının tam olarak güvence altına alınması halinde gerçekleşebilir.” demektedir (E.2008/33 K.2008/113, 29.5.2008). Ayrıca mahkemeye göre “serbest oy ilkesi, seçmenin hiçbir yasa dışı el atmaya, baskıya, tek yanlı etkiye kapılmadan oyunu kullanmasıdır. Serbest seçim, oyların bu ortamda kullanıldığı seçimdir. Baskının eylemli olması gerekmez. Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumsuz tek yanlı etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir” (E.1987/6 K.1987/14, 22.5.1987).

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğüne sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

Yukarıdaki ilkeler çerçevesinde ele alındığında sandık kurulu başkanı yanında üyelerden birinin de kamu görevlileri arasından seçilmesi, 7102 sayılı Yasada yer alan diğer düzenlemeler de dikkate alındığında aşağıdaki nedenlerle seçimlerin serbestliği ilkesine aykırıdır.

298 sayılı Yasanın 23. maddesine göre sandık kurulu, başkan dâhil yedi üyeden oluşur. Başkanın kamu görevlileri arasından seçilmesi bu Yasanın 3. maddesiyle düzenlenmiştir. Beş üyesi ise siyasi partilerin gönderdikleri üyelerden oluşacaktır. Bu üyeler, “o seçim çevresinde seçime katılan ve ilçede teşkilatı bulunan siyasi partilerden, son milletvekili genel seçiminde o ilçede en çok oy almış olan beş partiye, her sandık için birer asıl ve birer yedek üye adını” bildirmeleriyle seçilir. Yedinci üye de Yasanın bu maddesine göre kamu görevlileri arasından ad çekme ile belirlenecektir. Sandık başkanının kamu görevlileri arasından seçilmesi hususunda belirtilen çekinceler kurul üyesi kamu görevlisi için de geçerlidir. Kamu görevlisi güvencesinin ortadan kalktığı, kamu görevlilerinin kural ve ilkelere değil siyasi partilere bağlılıklarının istenildiği, OHAL uygulamalarıyla memurların bir OHAL KHK’sı ile soruşturmasız ve itiraz imkânı olmadan kamudan ihraç edildiği bir dönemde bu kişilerin bağımsız ve tarafsız hareket etmesinin beklenmesi oldukça zordur.

Diğer yandan kamu görevlisi sandık başkanı ve bir üye dışında ittifaka dâhil olan partilerden gelen üyelerle birlikte sandık kurulunda oy çoğunluğunu ele geçiren ittifak partilerinin seçmenlerin iradesine etkide bulunma riski oldukça yüksektir. Oyun kullanımı ve geçerliliği konusunda çıkacak her türlü uyuşmazlıkta belirleyici karar alma yetkisi bu çoğunluğun elinde olacaktır.

Demokratik meşruiyetin kaynağı olan seçimlerin serbest bir şekilde yapılması, seçmen iradesinin sonrasında değiştirilmemesi gerekir, eğer böyle riskler var ise bunun ortadan kaldırılması ise Anayasa’nın 67. maddesinde öngörülen serbest seçim ilkesinin ve bu ilkenin

Esas Sayısı : 2018/69

Karar Sayısı : 2018/47

tamamlayıcısı olan 79. maddede yer alan seçimin dürüstlüğü ilkelerinin gereğidir. Bu konuda gerekli güvenceleri içermeyen düzenleme Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

5. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 5. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 68. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasa’nın 5. maddesiyle 298 sayılı Yasa’nın 68. maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek, birlikte yapılan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması hükmü getirilmiştir.

Seçmen iradesini etkilemeye ve seçim işlerinde karışıklığa neden olma potansiyeli taşıyan bu düzenlemenin Anayasa’nın 67. Maddesiyle uyumlu olduğu kabul edilemez. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılacaktır. Burada geçen serbest oy ilkesi “seçmenin hiçbir yasa dışı el atmaya, baskıya ve etkiye kapılmadan oyunu kullanmasıdır. Serbest seçim, oyların bu ortamda kullanıldığı seçimdir. Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir.” (E.2008/33 K.2008/113, 29.5.2008). Ayrıca Mahkeme, kamu makamlarının serbest oy ilkesini etkileyecek tarafgir girişim ve eylemleri önleme, engelleme, vatandaşın serbestçe oluşturduğu iradesi doğrultusunda siyasi kanaatini sandığa yansıtmasını sağlama görevini kabul eder. “Seçimlerin dürüstlük kurallarına uygun biçimde yapılması, Devletin başta gelen yükümlülüğüdür” (E.1987/6 K.1987/14, 22/5/1987).

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğünü sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

İptali istenen düzenlemenin seçmenin iradesini etkilemeye dönük bir algı çalışması olduğu anlaşılmaktadır. Zira her iki seçimin de farklı olması biri yasama organının seçimine dair oy pusulası, diğeri yürütme erkini tekeline alan cumhurbaşkanlığı seçimi, her iki seçimin de aynı gün yapılsa da farklı zarflara konulmasını gerektirir. Aksine bir uygulama, vatandaşın algısı üzerinde oynayarak vatandaşın her iki seçimi aynileştirmesi, birinde yaptığı tercihi diğesinde yapmak zorunda olduğu algısını oluşturmak ve üzerinde psikolojik baskı kurmak, onun tercihini zihin karışıklığı içinde yapması anlamına gelir. İki farklı seçime ait tercihi aynı zarfa koymak zorunda olan seçmen iki farklı seçimde farklı siyasi partileri veya adayları tercih ettiğinde iki farklı tercihte bulunduğu görüleceği ve anlaşılabileceği kaygısına kapılabilir. Bu şekilde gerçek tercihlerini oyuna yansıtmaktan kaçınabilir. Bu şekilde seçmen tercihinin baskı yapılması serbest seçim ilkesiyle bağdaşmaz. Her iki pusulanın da aynı zarfa konulmasını zorlayan ya da gerektiren hiçbir neden bulunmamaktadır.

Seçimlerin mümkün olduğu ölçüde vatandaşın anlayacağı ölçüde sade bir şekilde organize edilmesi esastır. Bu nedenle her bir seçim için ayrı oy pusulalarının ayrı zarflara konulması, bir seçim için oyunu kullanıp ilgili sandığa attıktan sonra diğer seçim için oy pusulası ve zarfının teslim edilmesi gerekir. Nitekim eğer karışıklıkların önlenmesi isteniyorsa

Esas Sayısı : 2018/69

Karar Sayısı : 2018/47

daha önce mahalli idare seçimlerinde uygulanan her bir seçim için farklı renkte, üzerinde ilgili olduğu seçimin adının olduğu zarfların kullanılması daha uygun bir tedbir olacaktır.

Sandık kurulu başkanının kamu görevlilerinden seçilmesinin nedenini, seçim işlerinin daha ehil ellerle ve sorunsuz yürütülmesi olarak açıklayan yasa teklifinin, oyların ayrı zarflara konulması gibi daha önceden de uygulanan ve hiçbir soruna yol açmayan bir işlemi yönetmesi hiç de zorluk içermemelidir.

Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimi birlikte yapıldığında her iki seçime ait oy pusulalarının aynı zarfa konulması, oyların sayım ve dökümünde de sorunları beraberinde getirecektir. Nitekim bu yasa ile bahsedilen sorunları çözmek için düzenlemeler yapılmıştır. Daha sade ve anlaşılır olması amacıyla getirilen bir sistemin daha fazla karışıklığa neden olması, onu düzeltmek için yeni kuralların getirilmesi kuralın asıl amacının seçimlerin dürüstlüğü ve adilliği olmadığı kanaatini güçlendirmektedir.

Sandık kurulu başkanının kamu görevlilerinden seçilmesini seçim işlerinin daha ehil ellerle ve sorunsuz yürütülmesi olarak açıklayan yasa teklifinin oyların ayrı zarflara konulmasını gibi öncesinde de uygulanan ve ciddi sorunlara yol açmayan bir işlemi yönetmesi hiç de zorluk içermemelidir.

Neticede yasama ve yürütme iki ayrı erk olup seçimleri aynı gün yapılmış olsa da ayrı seçimler olduğu açıktır. İki ayrı seçime ait oy pusulalarının aynı zarfa konulmasını zorunlu kılan hiçbir makul gerekçe bulunmamaktadır. Tam aksine bu durum seçmenlerin tercihlerini özgürce ifade etmesini önleyici bir rol oynayabilecektir. İki farklı seçime ait oy pusulalarının aynı zarfa konulması zorunluluğu oy kullanmayı kolaylaştırmayacağı gibi daha da zorlaştıracaktır. İki ayrı pusuladaki mühürlerin birbirine bulaşarak oyun geçersiz sayılmasına neden olma riski de çok yüksektir. Bu şekilde birbirine bulaşan mühürler dolayısıyla oyun geçerli olup olmadığı yönünde uyuşmazlıklar çıkacaktır. Sandık kurullarına ilişkin kurallarda yapılan değişikliklerle sandık kurullarının iktidarın kontrolüne girmesi sağlanmıştır. Bu kurulların çıkacak uyuşmazlıklarda iktidar ve ittifak lehine, diğer partiler ve adaylar aleyhine kararlar vereceğini öngörmek için herhangi bir çabaya gerek yoktur.

Bu nedenle seçmeni baskı altına almayı ve serbest iradesini ortadan kaldırmayı amaçlayan, seçimlerin dürüstlüğü ilkesini zedeleyen kural Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

6. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 8. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 82. maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "ya da seçmenlerin ihbarı" ibaresi ile ikinci cümlesinin Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasa'nın 8. maddesiyle 298 sayılı Yasa'nın 82. maddesinin beşinci fıkrası değiştirilerek sandık başı düzenini bozmaya çalışanlara müdahale edilmesi amacıyla, sandık kurulu başkan ve üyelerine tanınan kolluk kuvvetlerini çağırma yetkisi tüm seçmenlere tanınan bir yetkiye dönüştürülmüştür. Sandık çevresinde cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar artık vatandaşların da şahsen ihbarıyla kolluk tarafından derhal sandık çevresinden uzaklaştırılıp haklarında gerekli yasal işlemler yapılacaktır. Önceki düzenlemede seçmenler, usulsüz ve hatalı bir durumla karşı karşıya kaldıkları veya şahit

olduklarında bunu sandık kurullarına iletebiliyorlardı. Eğer sandık kurulları gerekli görürse kolluk kuvvetlerinin sandık alanı içinde yer alması mümkün olabiliyordu.

Seçimlerin güvenilir ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde yapılması, yurttaşlarının oylarını serbest iradeleri ile kullanabilmelerini gerektirir. Seçmen, oyunu bilinçli bir şekilde, serbest iradesiyle ve tehdit ve baskı altında olmadan, ileride oyların değiştirilmeyeceğine ve seçmen iradesinin aynen yansıtılacağına güveni içinde kullanabilmelidir. Burada bahsedilen “güven” yasa teklifiyle getirilmeye çalışılan güvenlik güçlerinin sandığı “muhafaza altına” almaları değil, oyların vicdani kanaate uygun şekilde baskı olmadan kullanabileceği ve sonrasında değiştirilmeyeceğine dair güvendir. AYM de seçimlerin serbestliği ilkesinin gerçekleşmiş olması için “seçmenin tercihine saygı gösterilmesi..., seçmenin tercihi..., seçim işlemlerinin başından sonuna kadar niteliğini ve doğrultusunu korumalı, herhangi bir müdahaleye uğramaksızın, seçim sonuçlarının saptanmasında bu niteliği ile hesaba katılmalıdır.” demektedir (E.1968/15, K.1968/13; 3, 4, 6.5.1968). “Serbest seçme hakkı, her türlü siyasal, ekonomik etki ve baskıdan uzak olarak oy kullanılmasını kapsar. Serbest oy ilkesine göre yapılan seçimde, seçmen oyunu açık ya da kapalı hiçbir baskıya ve bir müdahaleye uğramadan kullanır”. (E.1995/54 K.1995/59 18.11.1995). “Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir” (E.2008/33 K.2008/113, 29.5.2008).

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğüne sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

Ancak bu maddeyle getirilen düzenleme ile seçmenlerin doğrudan kolluk kuvvetlerine başvurarak, kolluk kuvvetlerinin sandık çevresine gelmesine olanak tanınmaktadır. Böylece çok kolay bir şekilde kolluk mensuplarının sandık çevresine gelmesi mümkün hale gelmiştir. Kolluk güçlerinin sandık çevresinde bulunması, seçmenler üzerinde baskı oluşturabilir ve seçimlerin serbestliği üzerinde olumsuz etkide bulunabilir. Özellikle toplumda farklı gruplar arasında, siyasi, sosyal vb., derin ayrılıkların, keskin kutuplaşmaların olduğu bir dönemde, seçmenlere tanınan böyle bir yetkinin kötüye kullanması, muhalefet partilerinin temsilcileri üzerinde bir baskı aracı haline gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Hatta kolluk kuvvetleri tarafından kişilerin sandık çevresinden uzaklaştırılması yetkisi, bireylerin oy kullanmasını önlemek, böylece oy hakkını ortadan kaldırmak için kullanılma olasılığı çok yüksektir.

Seçmenlerin sandık kuruluna yapacağı haklı itirazların dahi sandık başı düzenini bozma olarak değerlendirilerek vatandaşın “ihbarı” ile kolluk kuvvetlerinin sandık başına gelmeleri sağlanabilecektir. Bu durum, seçmenlerin tam bir serbestlik içinde, kendi iradeleri doğrultusunda oylarını kullanmaları üzerinde olumsuz etkisi olacaktır. Kolluğun her an sandık çevresine gelebileceği ve verilen oyların denetleneyeceği korkusu, seçmenlerin tercihlerini ifade etmede çekinceli davranmalarına sebep olabilecektir. Bu düzenleme özellikle küçük yerleşim yerlerinde, köy, belde ve ilçelerde vatandaşların kolluk denetiminde oylarını kullanmaları sonucunu doğurabilecek, seçimlere katılımı azaltabilecek, katılım halinde ise seçmen üzerinde psikolojik baskı oluşturacaktır.

Ayrıca bu şekilde bir uygulama seçmeni, müşahit ve gözlemcileri sorunlu gördükleri hususlarda müdahale etme hususunda temkinli tavır takınmaya, kendini sınırlamaya sevk edecektir. Oysa müşahit veya gözlemcilerin görevi, seçimde usulsüz veya hatalı olarak

gördükleri işlemlerle alakalı uyarı ve şikâyetlerini iletme tır. Kolluğun ihbar olduğı gerekçesiyle her an sandık çevresinde hazır bulunması –oy sayım ve dökümünde- sandık kurulunun üyeleri, müşahit ve gözlemcilerini baskılayacak belki de ciddi sorunlar görmezden gelinecektir. Maksatlı ihbarlar ile sandık başından istenmeyen kişilerin uzaklaştırılması her an mümkün olabilecektir. Siyasi parti temsilcilerinin bu sebepten sandık kurullarından uzaklaştırılması da mümkün olabilecek, oy kullanma ile oyların sayım ve dökümünün muhalefet ve gözlemcilerin denetiminden kaçırılması mümkün olacak, hile ve usulsüzlerin yapılabilmesine fırsat verilebilecektir.

Sandık çevresinde seçim güvenliğini etkileyecek davranışlarda bulunulması halinde sandık kurulunun her zaman kolluktan yardım talep etme yetkisi bulunmaktadır. Buna rağmen doğrudan seçmenlere böyle bir yetki tanınmasını gerektiren bir kamu yararı gerekçesi bulunmamaktadır. Oy hakkı, seçimlerin serbestliğı ve dürüstlüğü ilkeleri üzerinde bu derece olumsuz etkileri olacak bir düzenlemenin demokratik bir toplumda niçin gerekli olduğunun açıklanmış olması gerekir. Ancak yasanın gerekçesinde böyle bir düzenlemeye niçin ihtiyaç duyulduğu açıklanmamıştır.

Yukarıda açıklanan gerekçeler iptali istenen son cümle için de geçerlidir. Aynı gerekçelerle son cümleinin de iptali talep edilmektedir.

Bu şekilde keyfi ve kötüye kullanıma müsait bir ihbar mekanizması Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

7. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 98. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde yer alan “bulunmamasına rağmen” ibaresinin Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasa'nın 9. maddesiyle 298 sayılı Yasa'nın 98. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi değiştirilerek üzerinde sandık kurulu mührü bulunmayan ancak YSK filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulursa da bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarfların geçerli sayılacağı kuralı getirilmiştir.

Sandık mührü, bir pusula veya zarfın hangi sandığa ait olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü kurul mührü, o pusulanın ve zarfın o sandık için hazırlandığının ve ilgili oyun o sandıkta kullanıldığının tek karinesidir. Bu şekilde zarfların başka sandık çevresinden getirilmediğı, o sandık kuruluna ait olduğu resmi olarak belgelenmiş olur. Ayrıca bu mühür ile o sandıkta kullanılan oyların tespiti yapılacak, kullanılmayan oylar da daha kolay denetlenebilecek, hileli oy kullanılmasının, daha da önemlisi kullanılan oyların değiştirilmesinin önüne geçilecektir. Ülkemizde yapılan her seçimden sonra oyların değiştirildiğı şeklinde şaibeler ileri sürülmekte ve halkın seçimin dürüstlüğüne ve açıklanan sonuçların doğruluğuna ve adillğine olan inancı sarsılmaktadır. Serbest oy ilkesinin en temel gereklerinden birisi seçmenin özgür tercihleri ile verdikleri oyların dürüst bir şekilde sayımının ve dökümünün yapılarak seçim sonuçlarına doğru bir şekilde yansımını sağlamaktır. Bunu sağlayacak olan araçların en önemlilerinden biri de seçmenin doğru iradesini yansıtmak üzere oy zarfı ve pusulasının sandık kurullarınca mühürlenmesidir. Böylece seçmenin o sandıkta kullandığı oyun doğruluğunun güvencesi olarak bu mühürlere bakılacaktır. Bu mührün varlığı oyun o sandık kurulunca verilen pusula ve zarf ile kullanıldığının kanıtıdır. Başka bir deyişle

Esas Sayısı : 2018/69

Karar Sayısı : 2018/47

oyun ve zarfın başka yerlerden getirilerek sandığa atılmadığının ya da daha sonrasında değiştirilmediğinin güvencesi bu mühürlerdir.

Değişikle belirtilen, YSK filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü gibi unsurlardan hiçbirisi sandık kurulu mührünün sağladığı güvenceyi sağlamaya uygun değildir. 7102 sayılı Yasanın 11. maddesiyle YSK filigranı bulunan “oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması” halinde de oyların geçerli sayılacağı dikkate alındığında bu “ihmaller” zincirinin birtakım hile ve usulsüzlükleri meşrulaştırmanın aracı olması kuvvetle muhtemeldir. Özellikle sandık başında diğer partilerin müşahitlerinin olmadığı ya da ihbar üzerine kolluk güçleri tarafından sandık başlarından uzaklaştırıldığı hallerde bu tür hilelerin yapılması ihtimal dâhilindedir. Vatandaşların oy verdikten sonra oyların yönünün değiştirilip değiştirilmeyeceğinden emin olmadıkları, endişe duydukları ve bu endişeleri kuvvetlendiren yasal düzenlemelerin hayata geçirildiği bir ortamda seçimlerin serbestliği ilkesi ihlal edilmiş olacaktır.

Seçimlerin dürüstlüğü ve güvenilirliği açısından sandık kurulunun en önemli görevlerinden biri olan sandık kurulu mührünü basmanın unutulmasını mazur gösterecek düzenlemeler kabul edilemez. Yedi üyeden oluşan bir kurulun birinci ödevi oy kullanılacak zarfları ve oy pusulalarını mühürlemektir. Siyasi parti temsilcilerinin de bulunduğu bir kurulun böyle fahiş bir hatayı yapabileceğini kabul ederek bunu mazur gösterecek bir yasal düzenleme yapılmasını gerektiren hiçbir kamu yararı bulunmamaktadır. Üstelik 7102 sayılı Yasa ile seçimlerdeki hataların en aza indirilmesi amacıyla sandık kurulu başkanının kamu görevlileri arasından seçilmesi öngörülmüştür. Buna rağmen bu unutmaya bir değer atfedilmesi doğru değildir.

Diğer yandan ülkemizde 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandumda mühürsüz zarfların YSK tarafından geçerli kabul edilmesi neticesinde referandum sonuçlarının tartışmaya açıldığı da unutulmamalıdır. YSK’nın bu kararını 298 sayılı Yasanın o dönemde yürürlükte olan mühürsüz zarfların geçersizliğini ifade eden 98. maddesine ve aksi yöndeki geçmiş kararlarına rağmen alması ve mühürsüz zarfların geçerli kabul edilmesinin referandumun kaderini etkilediği iddiaları dikkate alındığında mühürsüz zarflarla ilgili düzenlemenin seçimlerin dürüstlüğü ve güvenilirliği, serbestliği hususunda şaibe ve şüpheleri güçlendirdiği unutulmamalıdır.

Vatandaşların kullandıkların oyların sonrasında değiştirilmemesi, iradesinin başkalaştırılmaması, yok sayılmamasını güvence altına alan Anayasa’nın 67. ve 79. maddelerine açıkça aykırı olan kuralın iptali gerekir.

8. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 11. maddesiyle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 101. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen (7) numaralı bentte son cümlesinde yer alan “oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması” ibaresi

7102 sayılı Yasa’nın 11. maddesiyle 298 sayılı Yasa’nın 101. maddesinin ikinci fıkrasına yeni bir bent eklenmiştir. Buna göre YSK filigranı bulunan ancak arkası sandık kurulunun ihmaliyle mühürlenmemiş olan oy pusulaları geçersiz kabul edilmeyecektir.

Bu Yasanın 9. maddesine ilişkin olarak yukarıda belirtilen sandık kurulu mührü taşımayan oy zarflarının geçerli kabul edilmesine dair Anayasaya aykırılık gerekçelerinin

burada da geçerli olduğunu ifade etmek gerekir. Ancak burada farklı bir hususun altı çizilmelidir. Yapılan değişiklikle sandık kurulu mührünün yerine YSK filigranı ikame edilmiş ve bu iki tedbir bir birine alternatif ek güvenceler olarak kabul edilmiştir.

TDK, Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğünde filigran “Bazı kâğıtların dokusuna sahteciliği önlemek amacıyla özel bir baskı tekniği kullanılarak basılan ve kâğıt ışığa tutulduğunda görülebilen çizgi veya resim” olarak tarif edilir. Filigran oy hırsızlığına, oy hilelerine karşı bir güvence olarak kabul edilmesi yerindedir. Ancak bu YSK filigranlı oy pusulalarının taklit edilemeyeceği, ya da bir şekilde elde edilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Oy pusulası ve zarflar seçmen sayısından çok fazla basılmaktadır. Fazla basılan oy pusulası ve zarfların geri sayımı da yapılmamaktadır. Bir de filigranlı evrakların basımına, hatta paranın basımına olanak sağlayan bir teknolojinin olduğu günümüzde YSK filigranı oy pusulalarının güvenliği için kesinlikle yeterli değildir. Zaten oy pusulasının ve zarfının o sandık için hazırlandığının ve ilgili oyun o sandıkta kullanıldığının tek karinesi olan sandık kurulu mührünün yerini tutması da mümkün değildir.

Kamu makamları seçimlerin dürüst bir şekilde her türlü şaibeden uzak olarak yapılmasını sağlamalı, vatandaşa bu güveni vermelidir. Aksi halde seçimlerin meşruiyeti tartışmaya açıktır. Oysa sandık mührünün oy pusulası üzerinde aranmaması, kullanılmış oyların değiştirilmesi ve dışarıdan oy getirip boş oy pusulasını dışarıya çıkarmanın yolunu açmaktadır.

Seçimlerin dürüstlüğü ve serbestliği üzerinde böylesine ağır sonuçları olan kural Anayasa’nın 67. ve 79. maddelerine açıkça aykırı olup, iptali gerekir.

9. 13.03.2018 tarihli ve 7102 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 22. maddesiyle 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’un 19. maddesine eklenen ikinci fıkranın ilk cümlesinin Anayasaya aykırılığı

7102 sayılı Yasanın 22. maddesiyle 2972 sayılı Yasanın 19. Maddesine yeni bir fıkra eklenerek mahalli idare seçimlerinde belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması esası getirilmiştir. Bu durumun seçmenlerin ayrı zarfa konulması halinde oy pusulalarını sehven farklı zarflara koyabildikleri bunun oyun geçersizliğine yol açabildiği bu riski ortadan kaldırmayı amaçladığı ifade edilmektedir. Ancak günümüze kadar uygulanan her seçim için farklı renkte oy pusulası ve zarfı kullanılması usulünün böyle bir sorun yarattığına dair bir kanıt bulunmamaktadır.

Seçmen iradesini etkilemeye ve seçim işlerinde karışıklığa neden olma potansiyeli taşıyan bu düzenlemenin Anayasa’nın 67. Maddesiyle uyumlu olduğu kabul edilemez. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılacaktır. Burada geçen serbest oy ilkesi “seçmenin hiçbir yasa dışı el atmaya, baskıya ve etkiye kapılmadan oyunu kullanmasıdır. Serbest seçim, oyların bu ortamda kullanıldığı seçimdir. Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir.” (E.2008/33 K.2008/113, 29.5.2008). Ayrıca Mahkeme, kamu makamlarının serbest oy ilkesini etkileyecek tarafgir girişim ve eylemleri önleme, engelleme, vatandaşın serbestçe oluşturduğu iradesi doğrultusunda siyasi kanaatini sandığa yansıtmasını sağlama görevini kabul eder. “Seçimlerin

dürüstlük kurallarına uygun biçimde yapılması, Devletin başta gelen yükümlülüğüdür” (E.1987/6 K.1987/14, 22/5/1987).

Diğer taraftan Anayasa’nın 79. maddesinde seçimlerin dürüstlüğünü sağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesi serbest seçim ilkesinin bir boyutu ve gereğidir. Zira dürüst bir şekilde yapılmayan seçimin, seçmenin serbest iradesini yansıttığını söylemeye olanak bulunmamaktadır.

İptali istenen düzenlemenin seçmenin iradesini etkilemeye dönük bir algı çalışması olduğu anlaşılmaktadır. Zira farklı seçimlere ilişkin oy pusulalarının farklı zarflara konulması serbest seçim ilkesinin bir sonucudur. Aksine bir uygulama, seçmenlerin farklı seçimleri aynileştirmesini, bir seçimde yaptığı tercihi, diğerlerinde de yapmak zorunda olduğu algısını oluşturmayı ve üzerinde psikolojik baskı kurmayı amaçladığı anlamına gelecektir. Farklı seçimlere ait tercihlerini aynı zarfa koymak zorunda olan seçmen her seçimde farklı siyasi partileri veya adayları tercih ettiğinde farklı tercihte bulunduğu görüleceği ve anlaşılabileceği kaygısına kapılabilir. Bu şekilde gerçek tercihlerini oyuna yansıtmaktan kaçınabilir. Bu şekilde seçmen tercihinin baskı yapılması serbest seçim ilkesiyle bağdaşmaz. Bütün pusulaların aynı zarfa konulmasını zorlayan ya da gerektiren hiçbir neden bulunmamaktadır.

Seçimlerin mümkün olduğu ölçüde vatandaşın kolaylıkla anlayacağı bir sadelikle organize edilmesi esastır. Bu nedenle her bir seçim için ayrı oy pusulalarının ayrı zarflara konulması, bir seçim için oyunu kullanıp ilgili sandığa attıktan sonra diğer seçim için oy pusulası ve zarfının teslim edilmesi gerekir. Bugüne kadar mahalli idare seçimlerinde her bir seçim için farklı renkte, üzerinde ilgili olduğu seçimin adının olduğu zarflar kullanılmıştır ve bu uygulamaya ilişkin herhangi bir sorunla da karşılaşılmamıştır.

Sandık kurulu başkanının kamu görevlilerinden seçilmesinin nedenini, seçim işlerinin daha ehil ellerle ve sorunsuz yürütülmesi olarak açıklayan yasa teklifinin, oyların ayrı zarflara konulması gibi daha önceden de uygulanan ve hiçbir soruna yol açmayan bir işlemi yönetmesi hiç de zorluk içermemelidir.

Farklı seçimlere ait oy pusulalarının aynı zarfa konulması, oyların sayım ve dökümünde de sorunları beraberinde getirecektir. Nitekim bu yasa ile bahsedilen sorunları çözmek için düzenlemeler yapılmıştır. Daha sade ve anlaşılır olması amacıyla getirilen bir sistemin daha fazla karışıklığa neden olması, onu düzeltmek için yeni kuralların getirilmesi kuralın asıl amacının seçimlerin dürüstlüğü ve adilliği olmadığı kanaatini güçlendirmektedir.

Farklı seçimlere ait oy pusulalarının aynı zarfa konulmasını zorunlu kılan hiçbir makul gerekçe bulunmamaktadır. Tam aksine bu durum seçmenlerin tercihlerini özgürce ifade etmesini önleyici bir rol oynayabilecektir. Farklı seçimlere ait oy pusulalarının aynı zarfa konulması zorunluluğu oy kullanmayı kolaylaştırmayacağı gibi daha da zorlaştıracaktır. Ayrı pusulalardaki mühürlerin birbirine bulaşarak oyun geçersiz sayılmasına neden olma riski de çok yüksektir. Bu şekilde birbirine bulaşan mühürler dolayısıyla oyun geçerli olup olmadığı yönünde uyuşmazlıklar çıkacaktır. Sandık kurullarına ilişkin kurallarda yapılan değişikliklerle sandık kurullarının iktidarın kontrolüne girmesi sağlanmıştır. Bu kurulların çıkacak uyuşmazlıklarda iktidar ve ittifak lehine, diğer partiler ve adaylar aleyhine kararlar vereceğini öngörmek için herhangi bir çabaya gerek yoktur.

Bu nedenle seçmeni baskı altına almayı ve serbest iradesini ortadan kaldırmayı amaçlayan, seçimlerin dürüstlüğü ilkesini zedeleyen kural Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

III. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

7102 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un iptali istenen kuralları yukarıda açıklandığı gibi Anayasa'nın pek çok maddesine aykırıdır ve uygulanması halinde telafisi imkânsız sonuçlar doğuracağı açıktır. Bu nedenle kuralların iptal davası sonuçlanana kadar yürürlüğünün durdurulması gerekmektedir. İptali istenen kurallar seçim kanunlarında değişiklikler öngörmektedir. Bir erken seçim kararı alınması halinde yukarıda açıklandığı gibi Anayasaya açıkça aykırı olan kuralların uygulanması söz konusu olacaktır. Anayasaya aykırı kuralların daha sonra iptal edilmesi halinde seçimlerin sıhhati sorgulanabilir hale gelecektir. Anayasaya aykırı kurallarla yapılmış seçimlerin geçerli sonuçlar doğurması beklenemez.

Diğer taraftan erken seçim yapılmasa dahi bazı seçimlerin yapılmasına bir yıldan daha kısa bir süre kalmıştır. Kuralların iptal edilmesi halinde yerine yeni kanunların çıkarılması gerekecektir. Anayasanın 67. maddesine göre seçim kanunlarında yapılan değişiklikler bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanamaz. Bu nedenle yakın zamanda yapılacak seçimlerde karışıklık yaşanmaması açısından Anayasa Mahkemesinin anayasaya açıkça aykırı kuralları bir an önce iptal ederek Anayasaya uygun yeni kuralların yapılmasının önünü açmalıdır.

Anayasal düzenin hukuka aykırı kural ve düzenlemelerden en kısa sürede arındırılması, hukuk devletin temel gereğidir. Anayasaya aykırılıkların sürdürülmesi, özenle korunması gereken hukukun üstünlüğü ilkesini de zedeleyecektir. Hukukun üstünlüğünün sağlanamadığı bir düzende, kişi hak ve özgürlükleri güvence altında sayılamayacağından, bu ilkenin zedelenmesi hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve zararlara yol açacaktır.

Bu zarar ve durumların doğmasını önlemek amacıyla, Anayasaya açıkça aykırı olan ve iptali istenen hükümlerin iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin de durdurulması istenerek Anayasa Mahkemesine dava açılmıştır.

IV. SONUÇ VE İSTEM

7102 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un

1) 1. maddesiyle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümlelerin, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

2) 2. maddesiyle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 14. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (16) numaralı bendin, Anayasa'nın 7., 13., 67. ve 79. maddelerine,

3) 3. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

Esas Sayısı : 2018/69

Karar Sayısı : 2018/47

4) 4. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 23. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "ihtiyaç duyulan sandık kurulu üye sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit eder ve bu kişilerden mani hali bulunmayanları sandık kurulu asıl ve yedek üyesi olarak belirler" kısmının, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

5) 5. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 68. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

6) 8. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 82. maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "ya da seçmenlerin ihbarı" ibaresi ile ikinci cümlesinin, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

7) 9. maddesiyle değiştirilen 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 98. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde yer alan "bulunmamasına rağmen" ibaresinin, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

8) 11. maddesiyle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 101. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen (7) numaralı bentte son cümlesinde yer alan "oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması" ibaresinin, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

9) 22. maddesiyle 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'un 19. maddesine eklenen ikinci fıkranın ilk cümlesinin, Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerine,

aykırı olduğundan iptallerine ve uygulanmaları halinde giderilmesi güç ya da olanaksız zarar ve durumlar olacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesine ilişkin istemimizi saygı ile arz ederiz."